

Vredesweek 2014

Verlagen van de Vredesweek 2014

1 Inhoud

2	Inleiding	2
3	Don. 25 sept.: Geen vrede zonder vrijheid: Vredesweeklezing, Ambassade van Vrede Deventer. 3	
3.1	Welkom	3
3.2	Geen vrede zonder vrijheid ... en rechtvaardigheid.	4
3.3	Pauze met muziek	6
3.4	Vragen uit het publiek	6
3.5	Het is tijd.....	8
4	Zat. 27 sept. 2014: Ontmoeting en maaltijd in het Alevitisch Centrum.....	9
5	Zat. 27 sept. 2014 Viering in de Radboudkerk	13
6	Zon. 28 sept. 2014 Zonder vrijheid geen vrede.....	16
6.1	Zonder vrijheid geen vrede	16
6.2	Pauze met muziek	18
6.3	Zafer en het publiek in gesprek.....	18

2 Inleiding

Deze week is mede georganiseerd door de Ambassade van Vrede Deventer, 21 t/m 28 september 2014, gelijktijdig met het Morgenland-festival Deventer.

Van de volgende bijeenkomsten treft u hieronder verslagen aan: klik op de blauwe letters voor het verslag.

Donderdag 25 september: Vredesweeklezing door Bertus Hendriks: Geen vrede zonder vrijheid

In Syrië begon het protest vreedzaam, maar het bewind, Assad en de Alevieten hebben de strijd gepolitiseerd en religieus-sektarisch gemaakt – en gemilitariseerd. Het was en is geen religieus conflict, het is een conflict tussen stammen en clans, zoals ook het conflict tussen Irak en Iran er niet een tussen sekten was maar tussen landen.

Muzikaal intermezzo van **Rian Evers** (gitaar en zang). Ze zingt Arabische liederen

Zaterdag 27 september 2014: Syrië-dag:

- **Ontmoeting en maaltijd in het Alevitisch Centrum** voor en met mensen die begaan zijn met de bewoners van het Morgenland.
Fijn dat u er bent, want wij hebben elkaar nodig, juist nu, nu de Vredesweek wel een oorlogsweek lijkt. Dus houd de deur voor elkaar open!
Een belangrijke waarheid is namelijk dat God *in de mens* woont, dus dat liefde voor de (mede)mens centraal mag staan. Dit leidt tot een *humanistische* beleving en interpretatie van de Qur'an.
Wij geloven niet in de *sharia*, de islamitische 'wet'. Ook stellen wij de Qur'an wel ter discussie, althans de huidige tekst ervan, die we niet letterlijk nemen. We zoeken naar de achterliggende spirituele betekenis ervan.
- **Zaterdag 27 september: Gebedsviering in de Radboudkerk - Vrede, rechtvaardigheid ... in roerige tijden**
Laten we bidden en elkaar helpen om bruggenbouwers en vredebrengers te zijn, door met een open hart naar de marge van de samenleving te gaan en zo Gods wil te doen.

Zondag 28 september: Deventer Kerk-café: Zonder vrijheid geen vrede- Zafer Aydogdu

Vrede is een essentiële waarde van de mens. Wat moet je eerst *in jezelf* hebben en dan *in je eigen omgeving*, familie, werk, buurt, hebben voor vrede?

Oorlog ... te vaak begint deze door godsdienstige opvattingen en leefwijzen die met elkaar in conflict komen ...

Overeenkomst en verscheidenheid, beide, zijn basaal voor vrede.

Ik blijf geloven in de mogelijkheid van vrede door verscheidenheid en acceptatie daarvan.

Plus liefde, als de kern van elk geloof ...

Homogeniteit leidt tot oorlog. Verscheidenheid geeft kans op vrijheid, dus op vrede.

Homogeniteit in een gesloten samenleving is een gevaar; verscheidenheid in een open samenleving geeft kans op vrede. In een open samenleving accepteer je ook de vrijheid van anderen, 'de ander'; diens vrijheid beperk je niet. Doe je dit wel, dan zet je je eigen vrijheid op het spel.

De grondwet garandeert gelijkwaardigheid ondanks verscheidenheid; die mag er ook zijn. Is het goed als er één cultuur is of overheerst? Nee! Zeg ik.

3 Don. 25 sept.: Geen vrede zonder vrijheid: Vredesweeklezing, Ambassade van Vrede Deventer

Vredesweeklezing, Ambassade van Vrede Deventer, 25 september 2014, bibliotheek, met ruim zeventig mensen in het publiek

Bertus Hendriks, Midden-Oosten-deskundige, Instituut Clingendael, verwelkomt door Jan Bugter, Ambassade van Vrede Deventer, oud-wethouder en begeleid door Rian Evers, gitaar en zang

3.1 Welkom

Herman Evers, Ambassade van Vrede, heet ieder welkom en bedankt de bibliotheek, de gemeente en het Morgenland-festival.

Jan Bugter leidt in: Vredesweek 2014 ... het lijkt wel oorlogsweek met escalatie van langlopende conflicten. Het lijkt wel *Untergang des Abendlandes*. Nu ook *des Morgenlandes*. Bertus Hendriks zat ooit op school in Deventer; hij duidde vroeger aan het NOS Journaal.

Bertus Hendriks

3.2 Geen vrede zonder vrijheid ... en rechtvaardigheid.

Wij herdenken nu de Eerste Wereldoorlog, geëindigd met de Vrede van Versailles ... “A peace to end all peace” want het werd de bron van de Tweede Wereldoorlog door de onvrede van Duitsland hiermee. Het was het einde van het Duitse Rijk, maar ook, niet minder belangrijk, van ...

3.2.1 ... het Osmaanse Rijk na 600 jaar

Juist hier ligt de bron van het heden. Engeland en Frankrijk hebben toen ‘de buit verdeeld’ door met een lintaal willekeurige lijnen op een landkaart te trekken. Daardoor ontstonden, dwars door de meer natuurlijke regio’s volkeren en religies die onder het Osmaanse Rijk hun eigen zaken regelden, kunstmatige staten, in feite mandaatgebieden. Hierover werden door het westen aangesteld heersers gesteld, zeg maar dictators. In Irak, toen al behept met opstanden en conflicten tussen sunnieten en sji’ieten, prins, later koning Feisal.

3.2.2 Mandaatgebieden

Intussen kwam in Europa, maar ook in de koloniën en mandaatgebieden, het nationalisme op, samen met de Zionistische beweging. Eigen staten werden nagestreefd en zelfs al beloofd. De opstanden werden onderdrukt door Engeland en Frankrijk. In Irak kwamen nieuwe heersers,

neergezet door het Westen. Deze werden gesteund door sunnitische notabelen die in ruil voor hun steun grondgebied kregen toegewezen. In het land van stammen en nomaden werden zij de grootgrondbezitters – en de generaals. Het gebied van de Koerden werd onder de verschillende nieuwe staten verdeeld: een tijdbom.

3.2.3 'Joodse grond'

In Palestina, het huidige Israël, kwam een nieuw type joden te wonen, namelijk de niet-religieuze joden die politiek meer socialistisch georiënteerd waren. Zij kochten veel grond en claimen het recht op nog meer grond. Zo ontstond er 'joodse grond' die 'dus' door joodse arbeiders bewerkt moest worden. De Palestijnen moesten maar een stukje opschuiven – lees: ze werden verdreven, al in de jaren '20. Er was toen al behoefte aan "een ijzeren muur" rond die gebieden. Er ontstonden joodse instituties die later staatsinstituties zouden worden. Men streefde economische groei na, want die groei zou de immigranten wel welkom gaan heten. Hier liggen de wortels van de conflicten van nu.

3.2.4 Dictaturen

Syrië en Libanon waren eerst één land, tot het nationalisme weer een kunstmatige grens trok. De Arabieren verlangden naar meer Arabische eenheid, toen nog socialistisch ingekleurd. Het werden dictaturen: Nasser, Sadat, Saddam Hussein en anderen.

Deze vorm van socialisme mislukte. Vanaf 1967 kwam het islamisme daarvoor in de plaats; dit maakte zich los van socialisme, maar ook van kapitalisme en communisme. Zo werd het fundamentalisme. Het Westen sloot *deals* met deze dictaturen: stabiliteit, anticommunisme ... en olie, in ruil voor geen bemoeienis met de interne politiek – lees: dictatuur.

Toen kwam 1979 met de Iraanse revolutie van Khomeiny en zijn conservatieve achterban. Paniek: de olievoorziening kwam in gevaar. Irak verscheen als bondgenoot van het Westen, tegen Iran. Er volgde een lange oorlog tussen beide landen. Saddam voelde zich daarna veilig en machtig genoeg om Koeweit binnen te vallen, met al een oogje op Saoedi-Arabië – lees: olie. Het werd een gevecht van sunnieten tegen sji'ieten en Koerden. Hier greep het Westen in ten gunste van Koeweit en de Koerden.

3.2.5 Moslim Broeders

Wat bleef waren de dictators, de onderdrukking van opstanden ... en de moskeeën: die kun je niet sluiten. Je kunt er wel stilletjes in opstand komen; dit deden de Moslim broeders. Zij zagen hun kans met de Arabische 'Lente'. Zij wonnen, niet via strijd maar via de stembus. Zie Egypte. Daarna werden zij weer verdreven, nu niet via de stembus maar door het leger. Wie bleven waren de jongeren, zwaar gefrustreerd en teleurgesteld in 'de democratie' annex het Westen. Zij (be)keerden zich tot het fundamentalisme.

3.2.6 Syrië

In Syrië begon het protest vreedzaam, maar het bewind, Assad en de Alevieten hebben de strijd gepolitiseerd en religieus-sektarisch gemaakt – en gemilitariseerd. Het was en is geen religieus conflict, het is een conflict tussen stammen en clans, zoals ook het conflict tussen Irak en Iran er niet een tussen sekten was maar tussen landen. In Syrië begon het protest op het platteland, het gebied van de traditioneel conservatieve en slecht opgeleide boeren en moslims. Het werd een volksoptand, dus bedreigend voor het regiem. Het conflict tussen

stammen en clans werd religieus en geopolitiek van aard – en militair bestreden, naar de gewoonten in deze regio, zoals ook in Irak.

3.2.7 Sunnieten en sji'ieten

Na 2003, 'de inval', werd Irak ingedeeld langs sektarische lijnen: Sunnieten, Sji'ieten en Koerden. Hoera, verkiezingen? Nee, wel verkiezingen maar geen hoera. De sji'ieten wonnen en begonnen, 'dus' de sunnieten te onderdrukken en uit te sluiten. *Dus* kwamen de sunnieten massaal in opstand. De VS maakten een keuze: zij gingen samen met de sunnieten strijden tegen de sji'ieten en Al Qaeda. Uiteraard kwamen er ook sji'ietische milities op. De sunnieten werden hiervoor niet beloond, maar vooral sinds en door Maliki onderdrukt en buitengesloten. Maliki hield alles in sji'ietische hand door macht en geld te geven aan de sji'ietische geestelijken en stamleiders die dus rijk werden van deze verdeel-en-heers-politiek. *Dus* kwamen de sunnitische geestelijken, stamleiders en jongeren in opstand.

3.2.8 ISIS & IS

Dit is de ontstaansgrond van ISIS., later IS, dat vanuit Syrië zonder moeite optrok naar Irak. Was er geen grens? Alleen een kunstmatige grens, ooit met een liniaal getrokken dwars door de stammen, sekten en clans heen. ISIS kon Irak zo maar binnentrekken, mede omdat daar vanaf 2003, 'de inval', alles wat in handen was van de Baath-partij ontbonden was. Gevolg: ressentiment bij de voormalige officieren van leger, politie en geheime dienst, die zich gaarne aansloten bij ISIS om de nu gehate sji'ieten te bestrijden. Ressentiment ook tegen de corruptie van het Maliki-regiem waarvan het leger nu vooral uit sji'ieten bestond. Maar een sji'iet vecht niet, stelt zijn leven niet in de waagschaal om sunnieten te beschermen. Het leger trok het uniform uit en vluchtte, met achterlating van het ooit door de VS geschonken zware wapentuig. Zo werd ISIS een machtige strijdmacht van 7.000 gemotiveerde, gedisciplineerde en goed bewapende strijders die zonder moeite Mosul innamen.

3.3 Pauze met muziek

Pauze, met voor- en nadien muziek van Rian Evers

3.4 Vragen uit het publiek

De vragen uit het publiek waren onder twee hoofdvragen te rangschikken:

1. Hoe gaat het nu verder?
2. Hoe zou het verder moeten gaan?

3.4.1 Hoe gaat het nu verder?

IS alias Da'ish, een samenvoeging van *Dawlah Islamiyya* (Islamitische Staat) staat voor, en is, de voorhoede van een veel bredere (protest)beweging: de verzamelde onvrede van de sunnieten. Deze vormen een minderheid in Irak, maar een meerderheid in het gehele Midden-Oosten.

Het is een gelegenheidscoalitie. De vroegere Baath-partij/-beweging is *au fond* seculier, slechts islamitisch *pro forma*. Men wil de macht terug. Voor hen is er ook een klein islamitisch falikaat geweest in Rahmani, neergezet door fanatieke *jonge* strijders. Dit was zo

streng dat de stamhoofden, de geestelijken en de middenklasse ertegen in opstand kwamen: zo wilden zij niet leven. Het kalifaat verdween. Zo schat ik nu ook IS alias Da'ish in als tijdelijk.

Er is nog een gelegenheidscoalitie: die van de sunnieten met Saoedi-Arabië, waar de wahabitische sunnieten wonen, rijke individuen, conservatieven die sji'ietische heiligdommen verwoesten onder aanvuring van haatpredikers. Er gaat 'beschermgeld' in een islamitisch jasje naar de sunnieten in Irak, ook wapentuig als aanvulling van de wapens, afkomstig van de VS, die het Iraakse leger heeft achtergelaten. Daarmee vecht men ook tegen de Koerden die veel zwakker bewapend zijn.

Het land Saudi-Arabië is ook rijk aan olie, dus geld; het is zelf-voorzienend, in die zin onafhankelijk – en wars van de Moslim broeders die daar “een terreurorganisatie” heten, hoe gematigd deze in feite ook zijn.

Een ietwat wonderlijke gelegenheidscoalitie is die tussen de VS en aartsvijand Iran, het sji'ietische land dat nu in het geweer komt tegen de sunnieten van IS/Da'isch. Toch kan dit tot een oplossing leiden. Iran steunt Hezboallah in Libanon en Syrië – niet vanwege religieuze motieven maar vanwege geopolitiek streven naar macht. Iran zou zo maar Assad van Syrië kunnen laten vallen – en zelfs Israëli gaan erkennen.

3.4.2 Tja, maar wanneer verandert Iran eens?

Moeizaam, moeilijk. Er is een welwillende president Rohani nu, maar rijker en machtiger zijn de conservatieve en fel nationalistische geestelijken met hun Opperste Leider en hun machtige en rijke Revolutionaire Garde. Toch is Iran in de dagelijkse praktijk heel seculier; het volk wordt die mollahs wel moe. Aan de andere kant van de gelegenheidscoalitie is er in de VS veel weerstand tegen samenwerking met Iran en iets van vriendschap met Iran's vijand Saoedi-Arabië.

Over 'samenwerking' gesproken: pas wel op voor complottheorieën, vooral die beginnen met “De VS heeft stiekem ...”. Immers, die dictaturen zijn wel ondersteund door het Westen, maar van oorsprong zijn ze *home made* in het Midden-Oosten.

Wat willen die IS/Da'isch-mensen nu eigenlijk met dat inhumane kalifaat?

Zij willen een kalifaat zoals dat er was rond het jaar 650 en verder – althans: zoals zij dit zien, te weten 'zuiver islamitisch' en sterk gericht tegen “de Westerse Kruisvaarders”. Het is het ideaal van jongeren met bakken frustraties en sterke weerstand tegen zowel Assad als Israël, de VS en 'Het Westen', bovendien fanatieke moslims: 'het doel heiligt de middelen'. Ook zien we het *winner effect*: succes trekt mensen aan.

Vreemd? Wij hadden in 'onze tijd' Vietnam, met de Duitse RAF als extreme reactie. Niets menselijks is de mens vreemd.

3.4.3 'Laat ze, als ze zo graag een kalifaat willen!'

Tja, in het kalifaat is geen enkele oppositie of afvalligheid mogelijk. Daarom schat ik het ook in als tijdelijk. Het zal in zichzelf vastlopen. Maar het is nu wel érg dodelijk ... Dit kun je niet 'laten', dit is niet meer humaan. Je moet dan wel ingrijpen, beschermen. De Koerden verdienen onze bescherming, net als de mensen in Oekraïne. Dat laten we ook niet zomaar bezetten door de Russen.

3.4.4 Turkije is NAVO-lid – wat doet de NAVO?

Turkije speelt door zijn ligging een cruciale rol. Het heeft echter een dubbele agenda, of nog meer agenda's. Turkije is sterk tegen Assad van Syrië; de grens naar Syrië staat open voor wie hem wil bestrijden. Koerden doen dit, maar Turkije beschrijdt ook de Koerden in eigen land. Turkije is NAVO-lid en formeel een kandidaat voor de EU – maar ook is er een sterke islamisering van het land gaande. Dit levert nogal wat strijdige agenda's op.

3.4.5 Wat kan Nederland doen?

Wij zijn een klein land met maar bescheiden mogelijkheden. Actie zal via de EU en de VS moeten lopen.

3.5 Het is tijd

Jan Buter spreekt zijn dank uit voor de spreker en de zangeres en ondersteunt dit met bloemen en een gift.

4 Zat. 27 sept. 2014: Ontmoeting en maaltijd in het Alevitisch Centrum

Ontmoeting en maaltijd in het Alevitisch Centrum ...

... voor en met mensen die begaan zijn met de bewoners van het Morgenland

Zaterdag 27 september 2014, Deventer: Smedenstraat 276, Hacı Bektaş Veli Culturele Vereniging

- yonetimkurulu@live.nl
- www.deventeralevi.nl
- www.facebook.com/hbvkd

Voorzitter Ercan Çınar heet de ongeveer zeventig bezoekers, waaronder een dertigtal Duitsers, welkom. Hij spreekt zijn dank uit voor de organisatoren van de Vredesweek en Morgenland, alsook de gemeente en de provincie.

De Alevieten zijn in 1980 in Deventer gekomen en zich gaan organiseren. Vanaf 1996 hadden wij een eigen gebouw, genoemd naar Hacı Bektaş Veli, filosoof en grondlegger van het Alevitisme, destijds in het toen bestaande Osmaanse Rijk.

Onze gemeenschap telt 256 gezinnen, waarvan er honderd personen onze dagelijkse activiteiten bezoeken. Deze activiteiten zijn niet alleen religieus; ze zijn ook muzikaal, educatief en sportief, gericht op emancipatie en op deelname aan de Nederlandse samenleving.

Fijn dat u er bent, want wij hebben elkaar nodig, juist nu, nu de Vredesweek wel een oorlogsweek lijkt. Dus houd de deur voor elkaar open!

Hierna sprak **Jan Buster**, voormalig wethouder van Deventer en mede-organisator van deze week.

Ja, we hebben elkaar nodig en moeten open staan voor elkaar. Veel van de huidige problemen, denk aan de anti-moslim-partij en de jihad-gangers, zijn juist ontstaan door niet naar elkaar te luisteren, elkaar dus niet te begrijpen. Laten we dus niet met de rug naar elkaar gaan staan. Het is goed dat wij

hier in Deventer kleinschalige ontmoetingen met elkaar kunnen en willen hebben – laten we daarmee doorgaan.

Rondleiding: de grote zaal – door Ercan Çınar

Deze zaal heet de cem [zeg: djem] en is bedoeld voor ontmoeting van de gelovigen, onder begeleiding van de Dede [‘dèdè’ - in het Turks ook: ‘grootvader, oudere man’]. Hij is begeleider, niet ‘leider’, hij is de gekozen voorganger hier in deze ontmoetingsruimte – ik zeg niet “moskee”. Hij wordt bijgestaan door twaalf imams die traditionele namen en functies hebben, zoals de gids, de wachter, de lichtmaker, en veertig ‘heiligen’ die allerlei functies vervullen. Er is hier ontmoeting, gebed, muziek en dans, de semah, de rituele, mystieke dans van de soefisten, destijds vooral ingevoerd door Mevlana Rumi. Rumi is van dezelfde afkomst als onze stichter Haci, die ook dezelfde leraar heeft gehad als Rumi.

De muziek wordt gespeeld op een snaarinstrument, de saz of bağlama, ook wel “de zingende Qur’an” genoemd.

Het doel hiervan is niet alleen beleving, ontmoeting en kennis opdoen; daarna komt de stap van de rijping (marifa) en dan de stap van het kennen van de waarheid (hakikat). Deze stap wordt ook die van ‘de volmaakte mens’ genoemd. Een belangrijke waarheid is namelijk dat God in de mens woont, dus dat liefde voor de (mede)mens centraal mag staan. Dit leidt tot een humanistische beleving en interpretatie van de Qur’an.

Wij kennen maar weinig regels, in elk geval geen erg strikte regels. Wel kennen wij een vastenperiode in de maand Muharrem, waarin er ook twaalf dagen van rouw zijn ter herdenking van ‘de twaalf imams’ van destijds, waaronder vooral die van imam Hüseyin, de kleinzoon van de Profeet Muhammad. Daarna volgt het Aşura-feest, waarop Noach herdacht wordt – bekend ook uit de Bijbel. Dan wordt een speciaal gerecht gegeten, samengesteld uit twaalf ingrediënten.

De maand Muharrem is overigens niet te vertalen in een van de Nederlandse maandnamen, omdat de laatste een zon-kalender kennen, terwijl wij een maan- kalender kennen, waardoor onze maanden en feestdagen elk jaar ietsjes terugschuiven op de westerse kalender.

Wij zijn slechts in deze zin ook sji'ieten, dat wij de profeet Ali erkennen (als opvolger van Muhammad) en dat wij minder strikte regels kennen dan de sunnieten.

Zo is hier iedereen welkom, man en vrouw in een en dezelfde ruimte, zonder onderscheid naar ras of religie. Wij geloven niet in de sharia, de islamitische 'wet'. Ook stellen wij de Qur'an wel ter discussie, althans de huidige tekst ervan, die we niet letterlijk nemen. We zoeken naar de achterliggende spirituele betekenis ervan. Helaas blijkt het moeilijk om met de sunnieten in dialoog te treden.

Onderaan: → de Hz (Hezret: 'Eerwaarde') 12 imams

Spijtig genoeg worden de Alevieten in Turkije – eigenlijk bijna overal – onderdrukt, zelfs vermoord. Men wantrouwt ons, onder andere omdat we niet zulke strikte regels hebben. Er zijn traditioneel nog veel Alevieten in Anatolië, Turkije, die lang in een zekere mate van afzondering of zelfs isolement hebben geleefd, maar ook zijn er elders Arabische Alevieten. Helaas, overal onderdrukt.

In Syrië treffen we Assad aan als onderdrukkend staatshoofd. Hij is een Aleviet, die 'dus' de andersgelovigen onderdrukt. Dit heeft echter niets met geloof te maken.

Het heeft alles te maken met de stam, de clan die de macht heeft en die macht wil behouden. Dit zien we in het gehele Midden-Oosten terug. Gelukkig niet hier.

Daarom zijn wij blij met onze plek en onze vrijheid hier in Nederland, hier in Deventer.

De spreuk – naschrift door uw verslaggever

Uw verslaggever neusde nog even rond in de zaal. Op de plaat hierboven trof hij deze spreuk aan, getekend op een zwaard met twee punten. Daaronder staat de Turkse transcriptie van het Arabisch als "La feta illa Ali la seyfe illa zülfikâr".

Uw verslaggever leest, in een Nederlandse transcriptie: "Lā fataā ilā Ali, wa lā sayfā ilā zuū'ālfīqār". Hij vertaalt dit als "Er is geen held* [zo goed/groot] als Ali en er is een zwaard zo uniek** [als dit]."

[* letterlijk: jonge man – dus dapper, dus held. - ** letterlijk: er is geen tweede met deze vorm.]

Zwaard? In de vredesweek? Bij deze vreedzame alevieten? Dit vraagt wel even uitleg!

Het zwaard is niet letterlijk: het is een mythisch zwaard dat het zwaard van de Profeet Muhammad geweest zou zijn. Het is zo beroemd dat het een eigen naam kreeg: zuūālfīqār / zūlfikār. Naar verluidt liep Ali (Ibn bin Abi Talib), de schoonzoon van de Profeet, na diens dood met dit zwaard rond. Dus heeft hij dit geërfd van de Profeet, dus is hij de (enige) rechtmatige opvolger/plaatsvervanger (kalif) van de Profeet. Dit is het punt waar het bij de Si'ieten ('De Partij van Ali') om draait. Zo is het een symbool geworden van de Alevieten.

Er werd geen zwaard gebruikt, maar keukengerei waarmee een maaltijd bereid was die hierna gezamenlijk genuttigd werd.

Verslag en foto's: Frans Gieles, webmaster van Lebuinusparochie, Broederenkerk en Ambassade van Vrede.

5 Zat. 27 sept. 2014 Viering in de Radboudkerk

27 september 2014, Vredesweek en Morgenlandfestival

Voorganger: pater Wil Boerkamp; koor: Sint Cecilia olv Paul Bonekamp; organist Frank Delnoy; mmv Shwan Sulaiman op de ut.

Openingslied: tegen de oorlog

...

Wij die - God weet hoe verder - tot hier zijn gespaard,
dat wij toch nooit erkennen het recht van vuur en zwaard.

Dat wij toch niet vergeten waartoe wij zijn gemaakt,
dat diep in ons geweten opnieuw het licht ontwaakt,
dat in ons wordt herschapen de geest die overleeft,
dat onze lieve aarde nog kans op redding heeft.

Welkom, Wil Boerkamp:

Vrede, rechtvaardigheid ... in roerige tijden... Vredesweek, Morgenlandfestival, en deze week ook een feestweek bij de heropening van de Broederenkerk. Na de restauratie van het gebouw volgt nu de wederopbouw van de gemeenschap. In tussen roept de paus een synode bij elkaar om te spreken over huwelijk en gezin.

Shwan Sulaiman:

- **lied 1** gaat over de geboorte van een baby;
- **lied 2** over de moeder van de baby.

Lezingen

Uit Ezechiël:

Dit zegt de Heer: "Gij beweert: De weg van de Heer is niet recht! Huis van Israël, luister toch! Zou het werkelijk mijn weg zijn, die niet recht is? Zijn niet veeleer uw eigen wegen niet recht?"

Uit Paulus, Fillepenzenbrief:

"Laat niemand alleen zijn eigen belangen behartigen, maar liever die van zijn naasten. Die gezindheid moet onder u heersen welke Christus Jezus bezielde."

Vredeslied, refrein:

"Vrede, vrede komt
waar mensen samen zijn,
bij ballingschap en thuiskomst
wil God aanwezig zijn"

Evangelie: Mattheus 21, 28-32

In die tijd zei Jezus tot de hogepriesters en de oudsten van het volk:

"Wat denkt ge van het volgende? Een man had twee zonen. Hij ging naar de eerste toe en zei: 'Mijn zoon, ga vandaag werken in mijn wijngaard.' 'Goed vader', antwoordde deze, maar hij deed het niet. Toen ging hij naar de tweede en zei hetzelfde. Deze antwoordde: 'Nee, ik wil niet', maar later kreeg hij spijt en ging toch.

Wie van de twee heeft nu de wil van zijn vader gedaan?" Zij antwoordden: "De laatste." Toen zei Jezus hun: "Voorwaar, Ik zeg u: de tollenaars en de ontuchtige vrouwen gaan eerder dan gij het Rijk Gods binnen. Johannes kwam tot u en beoefende de gerechtigheid; toch hebt gij hem geen geloof geschonken, terwijl de tollenaars en de ontuchtige vrouwen hem wel geloof schonken. Maar zelfs, nadat ge dit hadt gezien, zijt ge toch niet tot inkeer gekomen en hebt ge hem geen geloof geschonken."

Overweging, Wil Boerkamp

Een duidelijk verhaal, dit evangelie: vertrouwen kun je schenken, vertrouwen moet je doen. Wat moet je doen? Hier: de wil van de Vader, want deze geeft ruimte en vergeving - zeven maal zeventig maal - en Hij geeft zon en regen over goeden en slechten. Wat leert ons dit evangelie?

(1) Denk niet te vaag over de Wil van de Vader, God dus. Die wil is heel concreet, hij doet en beroep op je. Zoals nu bijvoorbeeld de burgemeester van Zwolle dwars door alle procedures ineens vierhonderd vluchtelingen kan herbergen. Denk goed na: is dit de wil van de mens? En/of (ook) Gods wil?

(2) Let goed op wat er aan de rand van de samenleving gebeurt - "de tollenaars en de ontuchtige vrouwen". Dit zegt ook paus Franciscus. Deze zegt, dnekend aan het Midden-Oosten: "Welke krachten zijn daar aan het werk?" Denk ook aan het moeilijke besluit van de Nederlandse regering om daat iets te gaan doen. Vraag jezelf af: "Waar sta ik zelf? Kan ik iets doen? Nu? Later? Iets anders?" Het gaat hier om ja-zeggen in plaats van toch-maar-nee.

(3) Vertrouwen moet je doen, zegt het evangelie, geven. Ja, ook aan de hoeren en de tollenaars: schenk ieder mens eerst het vertrouwen. Vraag jezelf af: "Waar spreekt God mij aan? Kan ik iets doen? Kan ik die kant op gaan? Kan ik Gods wil doen?" Dit gebeurt eerst innerlijk, onzichtbaar, dan uiterlijk en zichtbaar.

Wat is Gods wil? Dat wij vertrouwen geven, toezeggen, en dan ook in vertrouwen Gods wil ook doen.

Vorbeden

Maak ons vrij van vooroordeel ...

Geef ons, ook als kerk, de moed om open te staan voor vreemdelingen - en om te getuigen van een 'koninklijke vrede'.

Leer ons dat onze inzet het verschil kan maken, iets kan bijdragen aan het scheppen van een geweldloze samenleving.

Ontferm u over de slachtoffers van de oorlogen; laat de haat bij de overlevenden verdrijven.

Help de bestuurders om vrede te scheppen zonder wapens.

Help ons beseffen en doen wat vrede is: verstillen, verbonden zijn en elkaar verdragen.

Shwan Sulaiman: lied 3 gaat over de vader die zijn kind een veilige plaats biedt, gevulcht in de bergen. De vader gaat dan bidden. Het woord Allah was ook voor ons herkenbaar in de tekst.

Slotwoord, Wil Boerkamp

Laten we bidden en elkaar helpen om bruggenbouwers en vredebrengers te zijn, door met een open hart naar de marge van de samenleving te gaan en zo Gods wil te doen.

Shwan Sulaiman: lied 4: Salam, Shalom, Vrede!

Slotlied

Wij moeten gaan; aan 't lied van bevrijding
voegen we weer een eigen refrein ...

Neem bij het gaan de mantel van vrede
die we behoedzaam om mogen slaan ...

Vrede en zegen - laten we gaan.

6 Zon. 28 sept. 2014 Zonder vrijheid geen vrede

Zafer Aydogdu in Deventer Kerk-café

Vredesweek en Morgenlandfestival, 28 september 2014, Lebuinuskerk, Magistraatskapel.

Zafer is filosoof, Statenlid en beleidsmedewerker bij de gemeente Deventer. Hin wordt geïnterviewd door Kathy Meyes, terwijl Arcadi Bossian de muziek verzorgt op de tar. Er zijn ruim veertig personen aanwezig; er worden stoelen bijgeplaatst.

6.1 Zonder vrijheid geen vrede

Kathy: Zafer, je doet veel, waaronder veel voor de vrede. Wat is voor jou vrede? Wij zeggen “Zonder vrijheid geen vrede”. Vrede is een essentiële waarde van de mens. Wat moet je eerst *in jezelf* hebben en dan *in je eigen omgeving*, familie, werk, buurt, hebben voor vrede?

6.1.1 Zafer: Van jongs af aan heb ik mij ermee bezig gehouden.

Ik ben geboren in Capadocië/Galatië, ten noorden van Anatolië, Turkije. Daar hebben veel volkeren gewoond. Zij lieten ruïnes achter waarop wij als kinderen speelden. Eens zijn ze als gebouwen vernietigd – door oorlog dus. Conflicten ontstonden o.a. onder de volkeren van de

Balkan, vlak bij dus. Het eerste vredesverdrag is dat van Kaddigh, met Egypte. Maar vrede is niet eeuwig ... Het is vrede zoeken > kwijtraken > weer zoeken ... blijven zoeken.

Kathy: Werd er ook over gesproken?

Zafer: Ja; het was een liberaal-progressieve omgeving ... in een woelige periode, de jaren '70 in Turkije. Er waren felle conflicten tussen de staat en de vakbonden en de studenten, maar ook tussen de landsdelen en de dorpen.

In de vroege twintigste eeuw was er nog het Ottomaanse Rijk, dat echter vanaf 1913 in verval begon te raken en in de jaren '20 viel. Er kwam twee maal een wereldoorlog. In de jaren '70 liepen er veteranen rond die spraken over oorlog, aanval en verdediging – maar niet over het *waarom* en het *waardoor*, te weten de verstoringsen in de balans in bepaalde regio's. De communicatie verliep vooral mondeling, met de bijbehorende namen, op micro- en op macroniveau.

Hoe dan ook, ik ben geboren in een dorp met vrede en met een redelijk verlichte ontwikkeling, die mondeling, via verhalen, werd doorgegeven. Verhalen, vaak ook die uit de Qur'an, de *Ahadith* (de overlevering, met name die van de uitspraken en leefwijze van de Profeet) en het christendom, waarvan men echter vaak de bronnen zelf niet kende. “Hoe weet je dit?” – “Van de bureu.” Al met al waren er hechte banden dwars door de verschillende religies – een waar voorbeeld voor ons nu.

6.1.2 Je wordt wereldburger

Toen ik veertien was, kwam ik in Nederland. Ik ging mij al snel verdiepen in de kerken hier. Deze stonden er nog, in Turkije zijn het vaak urines geworden. Ik zag dus verschillen, waarover ik ging nadenken. Verschillen heb je hier, ook in Turkije, daar elk met hun eigen dialect en cultuur. In Nederland heb ik Turkije leren kennen. In een dorp ken je namelijk alleen je eigen regio met de eigen cultuur die homogeen is, zelfs steeds meer homogeen werd, daar.

Hier word je wereldburger – waar je wel een plek voor nodig hebt overigens, een basis. Die had ik hier. Ik ben filosofie gaan studeren. Ik las Spinoza, Erasmus en Hegel. Dit gaf mij een brede blik. Ik schreef mijn afstudeerscriptie over een filosoof uit Andalusië [Ibn Khaldûn – FG] en schreef mijn proefschrift over de vrijheid. Maar ja, wie leest er tegenwoordig nog Spinoza? [Uw verslaggever steekt zijn hand op.]

6.1.3 Kathy: Wat is de rol van religie?

Zafer: Dit speelde niet in mijn dorp, omdat religie daar vanzelfsprekend was. Wat ik hier aantrof was een eurocentrische manier van denken, de westerse denkwijze zich zichzelf superieur acht, al sinds Hegel. Liever wilde ik mij richten op ‘mijn’ deel van de wereld, het Midden-Oosten; mede vandaar mijn scriptie over de islamitische filosofie. Ja, die is er ook, een deel zelfs van de westerse beschaving, in dialoog met het Westen, al sinds [de Deventer] bisschop Cusanus.

Oorlog ... te vaak begint deze door godsdienstige opvattingen en leefwijzen die met elkaar in conflict komen ...

Kathy: Wij hebben het hier over vrijheid en vrede: een dynamisch proces, kennelijk ...

Zafer: Ja, het proces van een interculturele dialoog met behoud van verscheidenheid. Je kunt het een niet zo maar in het andere planten.

6.2 Pauze met muziek

Pauze: muziek op de tar door Arcadi Bossian

6.3 Zafer en het publiek in gesprek

Zafer: Mooi! Ja, muziek kan verbinden. Je hoort vaak dezelfde melodieën in verschillende landen en culturen: er is overeenkomst in de verscheidenheid. Dit geldt ook voor het geloof. Overeenkomst en verscheidenheid, beide, zijn basaal voor vrede.

Problemen en conflicten kunnen er komen door

- institutionalisering,
- onderdrukking dus gebrek aan vrijheid,
- grote verschillen tussen arm en rijk en door
- gebrek aan begrip en respect.

6.3.1 Muziek en eenheid in verscheidenheid

Publiek: Muziek verbindt, zegt u; ik hoor toch ook veel verschil, dus zit er niet ook een scheidend element in?

Zafer: Er is verscheidenheid, maar ook verbinding. Kijk maar naar de tar en denk aan ons woord “gitaar”: dit komt daar vandaan. Ook ons notensysteem komt uit Arabië. Zo ook tal van melodieën, akkoorden, instrumenten, noten, notenschrift, toonladders, instrumenten en ritmen. Zoveel verschil is er nu ook weer niet.

Publiek: Toch kost luisteren naar deze muziek ons inspanning.

Zafer: Dit is juist goed: sta er maar voor open en span je daar maar voor in!

Publiek: Tja, inspanning, ja: mijn oren staan hier niet naar. Dit geldt natuurlijk ook voor vrijheid: kost inspanning. Wat vindt u overigens van de ontwikkelingen in Tunesië?

6.3.2 Vrijheid

Zafer: Daar is een beetje vrijheid dus vrede gekomen. Vrijheid is ook een uitdaging, daar en hier. Overall, daar en hier, zijn taboes en desinteresse, zich afzetten tegen. Ik blijf geloven in de mogelijkheid van vrede door verscheidenheid en acceptatie daarvan. Plus liefde, als de kern van elk geloof, wat ‘mijn’ Andalusische filosoof ook zegt. Vrede is een natuurlijk streven van elke mens en van elk volk. Intussen hebben wij hier in het Westen meer vrijheid en vrede dan in het Midden-Oosten.

Publiek: Tja, acceptatie van verscheidenheid ... politiek ... Ik ontmoette die acceptatie wel, maar lang niet overall, lang niet bij iedereen. Men zegt dan ‘Men [de immigrant] moet zich maar aanpassen’. Verspelen we zo niet de vrede?

Zafer: Ja. Homogeniteit leidt tot oorlog. Verscheidenheid geeft kans op vrijheid, dus op vrede. Homogeniteit in een gesloten samenleving is een gevaar; verscheidenheid in een open samenleving geeft kans op vrede. In een open samenleving accepteer je ook de vrijheid van anderen, ‘de ander’; diens vrijheid beperk je niet. Doe je dit wel, dan zet je je eigen vrijheid op het spel.

Publiek: Vrijheid beperken ... soms moet dit toch wel!

Zafer: Soms. We hebben een grondwet en andere wetten, die soms beperkingen inhouden. De grondwet garandeert echter gelijkwaardigheid ondanks verscheidenheid; die mag er ook zijn. Is het goed als er één cultuur is of overheerst? Nee! Zeg ik.

6.3.3 Filosofen

Publiek: Kunt u namen van ‘uw’ filosofen geven?

Zafer: Dat vroegen mijn professoren ook: “Hebben jullie ook filosofen?!” Ja! Avicienna, Averros annex Ibn Rushd, Al-Ghazali, Al-Kindi. Er zijn er meer. Zij lazen de inmiddels vertaalde Griekse filosofen en namen daar veel van over. Deze waren in het Westen toen bepaald onbekend geraakt. Juist via hen kwam die invloed weer hier terug, wat bijvoorbeeld bij Thomas van Aquino duidelijk te zien is. Zij gaven ons ook de algebra, zij waren de uitvinders van het getal nul: *sifir* [‘suffur’], waar ons woord ‘cijfer’ vandaan komt.

6.3.4 De Islamitische Staat

Publiek: Legt u ook een relatie tussen de huidige Islamitische Staat IS en de Eerste Wereldoorlog?

Zafar: Ja. De Eerste Wereldoorlog was een keerpunt in de geschiedenis, de grootste oorlog na de Trojaanse oorlog. Die Eerste Wereldoorlog ging niet over Europa, maar om de erfenis van het Ottomaanse Rijk. In 1913 vond er een coup plaats in het Ottomaanse Rijk. De sultan viel en werd vervangen door iets als een parlement. Dit heeft het Ottomaanse Rijk niet overleefd, het Rijk viel.

Voordien was zo ongeveer de gehele wereld gekoloniseerd; dit ging nu veranderen. Het Midden-Oosten is toen verdeeld. Hoe? Tussen vooral Engeland en Frankrijk, in een geheim overleg op een schip in de Middellandse Zee. Daar heeft men met een liniaal lijnen getrokken, dwars door de volken, stammen en religies heen. Denk maar aan de Koerden, die nu in vijf staten wonen. Het waren kunstmatige grenzen. In een ‘handeltje’ werden daarna bevolkingsgroepen uitgewisseld door gedwongen verhuizingen: Grieken in Turkije moesten maar naar Griekenland, Turken in Griekenland moesten maar naar Turkije. Zo werd de macht verdeeld.

6.3.5 Laten we het hier anders doen

De voormalige koloniën en delen van het Ottomaanse Rijk heetten toen “mandaatgebieden”, kunstmatig (her)verdeeld naar afkomst en religie. Deze gebieden kregen dictators *van het Westen*, vaak helemaal niet afkomstig uit en gedragen door het volk. Dit was een waar recept voor spanningen tussen en binnen de volkeren, tussen volk en elite, tussen groepen – etnische en religieuze - in volkeren en tussen volkeren zelf. Zo ontstaat nationalisme en etnicisme, denk maar aan de Turken *contra* de Koerden en de sunnieten *contra* de sji’ieten. Dit vergoot wel de verscheidenheid, maar, toegegeven, op die schaal niet de vrede en vrijheid ... Men gaat dan mensen uitsluiten, dus conflict, dus oorlog - en weg zijn vrede en vrijheid ... Laten we het hier dus anders doen ...